

Asia: VN/10556/2024

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi yleistukea koskevaksi lainsäädännöksi

Lausunnonantajan lausunto

1. Yleistä lausuttavaa esityskokonaisuudesta

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry antaa lausuntonsa yleistuesta yhtenä kokonaisuutena, ilman asioiden pilkkomista lausuntopalvelussa esitettyihin kysymyksiin.

SAK toteaa uudessa yleistuessa olevan kyse käytännössä vain peruspäivärahasta luopumisesta. Yleistuessa otettaisiin käyttöön kaikille perusturvaa saaville työttömille työmarkkinatuen tarveharkinta, tuen osittaminen vanhempien taloudessa asuville sekä omavastuu aika ammatillista koulutusta vailla oleville. Työttömyysturvan saaminen kiristyisi näin nykyistä peruspäivärahaa ja pitkänkin työuran tehneiden työntekijöiden osalta. Osa työttömyyskassoihin kuulumattomista voisi jäädä jopa yleistuen ulkopuolelle. SAK ei kannata tarveharkintaista työttömän yleistukea.

Hallituksen todetaan tavoittelevan uudistuksella etuuksien yksinkertaistamista. Tarveharkinnassa huomioon otettavat tulot, opintojen selvittäminen sekä osalla myös vanhempien tuloseselvitykset tarkoittavat kuitenkin sekä etuuden selkeää monimutkaistumista että lisääntyvää työmäärää.

Ainoa parannus työttömän yleistuessa suhteessa nykyiseen työmarkkinatukeen on vanhempien taloudessa asuvien työttömien osalta vanhempien tulorajan nostaminen 1781 eurosta 2500 euroon. SAK kuitenkin huomauttaa, että hallitus kiristi osittaisen etuuden tasoa 50 prosentista 35 prosenttiin tämän vuoden alusta alkaen. Vanhempien tulorajan nostaminen voi hallituksen esitykseen kirjatun mukaisesti lisätä osittaisen etuuden saajia. Tuen taso jää heillä silti vuoden 2024 tasoa alhaisemmaksi.

Työmarkkinatuki on lähtökohtaisesti ollut ensimmäistä kertaa työmarkkinoille tulevien tuki. Mikäli työttömälle ei vielä ole ammatillista koulutusta, asetetaan hänelle 21 viikon eli noin viiden

kuukauden odotusaika tuen maksamiseen iästä riippumatta. SAK esittää, että odotusajasta tulisi yleistuessa luopua kokonaan. Ammatillisen koulutuksen selvittäminen kaikilta yleistukea hakevilta työttömiltä sekä odotusajan alentamisen laskeminen lisää turhaa byrokratiaa. Odotusajalla ei myöskään ole enää koulutukseen hakeutumista tehostavaa vaikutusta etenkin vanhemmilla ikäluokilla. Alle 25-vuotiaiden nuorilla koulutuksen hakuvaihtoehto työttömyysturvan saamisen ehtona on jo erikseen olemassa.

Hallituksen linjausten mukaan yleistuen uudistamisen tarkoituksena on uudistaa perusturvaa ja aikaansaada yksi yleistuki. Lausuttavassa olevassa esityksessä yleistuen määrä sidottaisiin nyt ansiosidonnaisen työttömyyspäivärahan perusosaan. Yleistuen tulevaisuuden kehittämisen kannalta koko sosiaaliturvan tason määrän sitominen ansiosidonnaiseen työttömyysturvaan kuulostaa arveluttavalta ratkaisulta. SAK näkee kuitenkin tärkeänä, että ansiopäivärahan perusosa ja näin yleistuki tulee nousta kansaneläkeindeksillä myös jatkossa.

Työttömyysturvan tarkoituksena on turvata työttömän työnhakijan taloudelliset mahdollisuudet hakea töitä ja korvata työttömyydestä aiheutuvia taloudellisia menetyksiä. Suomi on kuitenkin saanut useita huomautuksia Euroopan sosiaalisten oikeuksien komitealta perusturvan liian alhaisesta tasosta. Yleistuen tarveharkinta tulee heikentämään useilla työttömillä perusturvan tasoa entuudestaan.

Yleistukea ehdotetaan rahoitettavaksi nykyisen peruspäivärahan mukaisesti työttömyysvakuutusmaksuilla niiden työttömien osalta, jotka täyttäisivät työssäoloehdon. SAK toteaa tämän tarkoittavan, että osa yleistuesta rahoitettaisiin tulevaisuudessa sosiaaliturvamaksuilla.

Yleistuen omavastuu-aika olisi voimassa siihen saakka, kunnes henkilö tulee oikeutetuksi työttömyysturvalain mukaiseen ansiopäivärahaan. Ansiopäivärahan puolella työttömyysturvalain omavastuu-aikaa ehdotetaan puolestaan muutettavaksi siten, että omavastuu-aika asetetaan kerran ansiopäivärahan enimmäisaikaa kohti. Tilanteissa, joissa työssäoloehto täyttyy, mutta työttömyyskassan jäsenyysehto ei, Kela asettaisi käytännössä ensin yleistuen omavastuuajan seitsemän päivää. Kun työttömän jäsenyysehto täyttyy, siirtyy hän yleistuella ansiopäivärahan saajaksi ja työttömyyskassa asettaisi uuden ansiopäivärahaa koskevan omavastuuajan. Henkilölle voisi näin tulla kaksi seitsemän päivän omavastuu-aikaa peräkkäin. SAK painottaa, ettei näin voi olla ja säädökset on tältä osin korjattava.

SAK tuo esille, että uusi tarveharkintainen yleistuki tulee jatkossa olemaan monen ikääntyneen työttömän työuran loppuajan toimeentuloturva. Työttömyysturvan ikäsidonnaiset poikkeukset ja palvelut on ikääntyneiden pitkäaikaistyöttömien osalta poistettu, joten useat heistä putoavat yleistuen varaan. Suomessa on edelleen ikäsyryjä työmarkkinoilla ja monen ikääntyneen on vaikea saada uutta työtä jäädessään työttömäksi. Tarveharkinnan myötä uudistuksella on merkittävä vaikutus ikääntyneiden työttömien toimeentuloon ja elämään. Tätä olisi syytä arvioida erikseen.

Hallituksen esitys kaipaa osin myös selkeyttämistä. Keskeisiin ehdotuksiin tulee lisätä näkyville konkreettiset muutokset mm. osittaisen tuen osalta esitetty vanhempien tulorajojen korotus sekä tarveharkinnan tulorajojen muutos. Lisäksi esityksestä tulisi selkeästi käydä ilmi, mitkä tulot vaikuttavat tarveharkintaan. Onko tarkoituksena muuttaa nykyistä työmarkkinatuen tarveharkintaa jonkun tulolajin osalta vai sisällyttää se sellaisenaan uuteen yleistukeen.

Samanaikaisesti tämän hallituksen esityksen kanssa on lausunnoilla myös hallituksen esitykset työttömyysturvan seuraamusjärjestelmän sekä toimeentulotuen uudistamisesta. Lisäksi käsittelyssä on työnhakijan palveluprosessin ja työnvälityspalveluiden kehittämistä koskeva hallituksen esitys. Näissä esityksissä ehdotetut muutokset vaikuttavat toisiinsa ja heikentävät etuudensaajien toimeentuloa. SAK huomauttaa, ettei esitysten yhteisvaikutuksia ole riittävässä määrin arvioitu.

- **Lausuttavaa esityksen vaikutuksista kotitalouksiin**
 -
- **Lausuttavaa esityksen vaikutuksista toimeenpanijoihin**
 -
- **Lausuttavaa esityksen muista vaikutuksista**
 -
- **Lausuttavaa yleistukilain yleisistä säännöksistä (1 luku)**
 -
- **Lausuttavaa yleistuen saamisen työvoimapolitiittisista edellytyksistä (2 luku)**
 -
- **Lausuttavaa yleistuen määräytymisperusteista (3 ja 4 luvut)**
 -
- **Lausuttavaa yleistuen toimeenpanosta ja muutoksenhausta (5 ja 6 luvut)**
 -
- **Lausuttavaa yleistuen tietojen saamista ja luovuttamista koskevista ehdotuksista (7 luku)**
 -
- **Lausuttavaa yleistuen rahoituksesta (8 luku)**
 -
- **Lausuttavaa yleistukilain ehdotetusta voimaantulosta (9 luku)**

-
- Muuta lausuttavaa ehdotetusta yleistukilaista

-
- Lausuttavaa peruspäivärahaa koskevien säännösten kumoamista koskevasta ehdotuksesta

-
- Lausuttavaa työmarkkinatukea koskevien säännösten kumoamista koskevasta ehdotuksesta

-
- Muuta lausuttavaa työttömyysturvalakiin ehdotetuista muutoksista

-
- Lausuttavaa yleistuen saajalle järjestettävien työnhakukeskusteluiden jaksosta

-
- Lausuttavaa yleistuen saajalle järjestettävien työnhakukeskusteluiden sisällöstä

-
- Muuta lausuttavaa työvoimapalveluiden järjestämislakiin ehdotetuista muutoksista

-
Laki työttömyysetuuksien rahoituksesta annetun lain muuttamisesta

-
Laki työttömyyskassalain muuttamisesta

-
Laki yleisestä asumistuesta annetun lain 12 §:n 2 momentin muuttamisesta

-
Laki eräiden kansaneläkeindeksiin ja elinkustannusindeksiin sidottujen etuuksien ja rahamäärien indeksitarkistuksista vuosina 2024–2027 annetun lain muuttamisesta

-
Laki sairausvakuutuslain muuttamisesta

-
Laki Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuuksista annetun lain muuttamisesta

-
Laki takuueläkkeestä annetun lain 19 §:n muuttamisesta

-

Laki kansaneläkelain muuttamisesta

-

Laki työntekijän eläkelain muuttamisesta

-

Laki yrittäjän eläkelain muuttamisesta

-

Laki maatalousyrittäjän eläkelain 32 ja 46 §:n muuttamisesta

-

Laki merimieseläkelain muuttamisesta

-

Laki julkisten alojen eläkelain muuttamisesta

-

Laki työtapaturma- ja ammattitautilain 141 §:n muuttamisesta

-

Laki maatalousyrittäjän työtapaturma- ja ammattitautilain 97 §:n muuttamisesta

-

Laki asumisperusteisesta sosiaaliturvasta rajat ylittävissä tilanteissa annetun lain 7 §:n muuttamisesta

-

Laki kuntouttavasta työtoiminnasta annetun lain muuttamisesta

-

Laki maatalousyrittäjien lomituspalvelulain 4 §:n muuttamisesta

-

Laki työllistymisen monialaisesta edistämisestä annetun lain 7 §:n muuttamisesta

-

Laki kotoutumisen edistämisestä annetun lain muuttamisesta

-

Laki elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista sekä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten kehittämis- ja hallintokeskuksesta annetun lain 3 a §:n muuttamisesta

-

Laki työsopimuslain 12 luvun 3 §:n muuttamisesta

-

Laki merityösopimuslain 12 luvun 3 §:n muuttamisesta

-

Laki kunnan ja hyvinvointialueen viranhaltijasta annetun lain 45 §:n muuttamisesta

-

Laki kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain 2 ja 31 a §:n muuttamisesta

-

Laki tuloverolain 93 §:n muuttamisesta

-

Laki evankelis-luterilaisen kirkon viranhaltijasta annetun lain 60 §:n muuttamisesta

-

Laki opintotukilain 6 §:n muuttamisesta

-

Laki valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä annetun lain 20 ja 21 §:n muuttamisesta

-

Laki ulosottokaaren muuttamisesta

-

Laki oikeudenkäynnistä vakuutusosoikeudessa annetun lain 6 §:n muuttamisesta

-

4. Muuta lausuttavaa

-

Vanhala Laura
Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry